

М. І. ХАРЛАМОВ

БОРТЬБА З ПОЖЕЖАМИ НА ХАРКІВЩИНІ В ЧАСИ НОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ (1921 – 1927 Р.)

Наша держава на теперішній час переживає достатньо складні часи. Системна криза охопила більшість сфер життєдіяльності суспільства. Дуже складною залишається економічна та військова ситуація в Україні. В тому числі проблемними є питання боротьби з пожежами в країні взагалі, і у Харківській області зокрема. Регулярно вогонь знищує велику кількість цінного майна, гинуть люди. На нашу думку, було б доречним звернення до історичного досвіду боротьби з пожежами у нашому краї, зокрема до вирішення проблем з ліквідації стихійних лих у період нової економічної політики (1921 – 1927 рр.). Слід зауважити, що дані питання є новими в сучасній історіографії, дослідження спирається переважним чином на архівні та документальні джерела Державного архіву Харківської області (ДАХО).

На початку 1920-х років відчувалася гостра нестача продовольства в країні, тому особливу увагу пропонувалося звертати на збереження хліба, зокрема на Харківщині. В циркулярі Харківського губернського виконавчого комітету до волосних та повітових виконкомів від 17 липня 1922 року зазначалося, що усім уповноваженим державним органам необхідно звернути увагу на забезпечення протипожежних заходів з охорони зсипних пунктів, зернових елеваторів та інших зерносовищ. Окрім того пропонувалося взяти під контроль місця збору та збереження об'ємного фуражу та сіна. Було дано розпорядження про встановлення пожежної охорони у таких місцях та забезпечення їх усім необхідним для ефективного гасіння можливих пожеж [1, арк. 50].

У м. Харкові регулярно скликалися комісії з боротьби з пожежами при оружному виконавчому комітеті. Так 22 червня 1926 року представники губернського пожежного відділу т. Михайлов та Білоусов зробили доповідь про стан пожежної справи у м. Харкові та його районах. Згідно наданих даних кількість пожеж зросла, але при цьому було пояснено, що це відбулося за рахунок територіального збільшення Харківської округи та за рахунок більш точної інформації про пожежі в регіоні. Цікавою є інформація про причини пожеж. У 1923 – 24 роках 15% пожеж сталися через несправне опалення, 22% – через підпал, 17% – необережне поводження

з вогнем, 49% – причини не з'ясовані. У 1924– 25 роках кількість підпалів зросла – 48%, несправне опалення – 6,5 %, необережне поводження з вогнем – 6,5%, 33% – причини не з'ясовані [2, арк. 338].

У 1926–27 роках комісія з боротьби з пожежами при Харківському губвiconкомі запропонувала ряд заходів з попередження вогняного лиха:

1. *Посилити контролюючу роботу пожежних підвідділів.*
2. *Посилити адміністративні покарання та притягнення до адміністративної та кримінальної відповідальності осіб та закладів, винних у пожежах...*
4. *Попередження міліції, у зв'язку з неактивною боротьбою проти паліїв.*
5. *Запропонувати брандмайорам надати план дій з покращення заходів з пожежної безпеки.*
6. *Провести ряд учбових тривог для перевірки бойової готовності та технічного стану пожежних команд.*
7. *Дати наказ управлінню залізничного транспорту про заборону використання для власних потреб резервів, призначених для пожежної охорони.*
8. *Дослідити стан мисливських магазинів у співпраці з міліцією.*
9. *Запросити у окружного інженера відомості про пожежний стан розважальних місць та місць загального використання та про проведені протипожежні заходи.*
10. *Заборонити використання залізних печей у будинках з центральним опаленням. У випадку відсутності центрального опалення встановити чіткі правила встановлення та використання залізних печей.*
11. *Виділити кошти на придбання механічної драбини.*
12. *Наказати брандмайору вести чітке керівництво, інструктування та спостереження за діяльністю добровільних пожежних дружин...*
14. *Наказати брандмайору посилити заходи з пожежної безпеки на підприємствах та продовжити придбання пожежного реманенту.*
15. *Заборонити театрам та кінотеатрам установку додаткових стільців та лавок. Контроль залишити за міліцією.*
16. *Активізувати розгляд справ про підпали у компетентних органах.*
17. *Позачергово надавати засоби з боротьби з пожежами пожежним командам.*
18. *Запропонувати районним виконкомам активізувати роботи по боротьбі з пожежами на селі та взаємодії з добровільними пожежними дружинами.*
19. *Активізувати роботу з населенням, з метою їхнього залучення до боротьби з пожежами.*
20. *Забезпечити регулярне відвідання пожежними інспекторами районів губернії, з метою кращого контролю за протипожежними заходами.*

21. Розподілити пожежний реманент серед господарств волості та контролювати його використання та справність.
22. Зробити запит до окружного виконавчого комітету про закупівлю протипожежного устаткування.
23. Організувати похідні пересувні майстерні з ремонту пожежного реманенту в сільській місцевості.
24. Підвищити заробітну платню пожежним інструкторам у районах.
25. Виділити кошти на зібрання з'їздів районних та окружних пожежних працівників, з метою підвищення кваліфікації працівників.
26. Виділити необхідні кошти в кредит для придбання пожежного реманенту для сільських господарств округу строком на 5 років.
27. Запровадити широке розповсюдження літератури з протипожежних заходів серед сільського населення.
28. Заохотити нещодавно створені добровільні пожежні дружини (виплата премій, безоплатне придбання реманенту тощо).
29. Виділити кошти для школи пожежників при 6 пожежній частині м. Харкова, з метою покращення кваліфікації пожежних. Надсилати для навчання здібних робітників з районів округу.
30. Видання єдиного зразка облікових бланків для Держстраху, Комгоспу та Статбюро, розсилка по місцях для легшого обліку та перерахунку.
31. Запропонувати керівництву округу проконтролювати діяльність окремих регіонів, що недостатньо піклуються про стан пожежної безпеки (м. Ахтирка).
32. Послати запит до Держстраху, з метою отримання більшої кількості асигнувань на купівлю пожежного реманенту та пожежних автомобілів.
33. Використати пожежні насоси зі складів Комгоспу для передачі їх населенню.
34. Сконцентрувати управління пожежної інспекції в одному місці, з метою безперервної роботи окружного інспектора при виїздах в райони.
35. Встановити оружний телефон при центральній пожежній частині для оперативного зв'язку з районами округу.
36. Звернути увагу на завод «Стекло Мерефа», як пожежонебезпечний» [3, арк. 339].

Як ми бачимо, історичний досвід боротьби з пожежами харківських вогнеборців є вельми різноманітним та ефективним, оскільки вже наприкінці 1920-х років на початку 1930-х років кількість пожеж на території нашого краю суттєво знизилася.

ЛІТЕРАТУРА ТА ДЖЕРЕЛА

1. Державний архів Харківської області. – Ф. Р – 422: Харьковский губернский пожарный отдел, г. Харьков (1922). – оп. 1, спр. 2. Документы об усилении противопожарной безопасности (постановления, циркуляры, распоряжения), 1922 год, – 50 арк.
2. Державний архів Харківської області. – Ф. Р – 531: Харьковский окружной исполнительный комитет, г. Харьков (1925-1926 г.). – оп. 1, спр. 607. О центральных и губернских комиссиях по борьбе с пожарами, 1926 г., – 338 арк.
3. Державний архів Харківської області. – Ф. Р – 531: Харьковский окружной исполнительный комитет, г. Харьков (1925-1926 г.). – оп. 1, спр. 607. О центральных и губернских комиссиях по борьбе с пожарами, 1926 г., – 338 арк.